

Enigma Micului Paris

Comunicare în limba franceză – *L'enigme du petit Paris* - la colocviul internațional *Our peculiar cities in the Balkans*, organizat de New Europe College, București, 2001.

Publicată în *ACUM, Dosare bucureștene*, AM Zahariade, Anca Oroveanu (editori), Ed. Universitară Ion Mincu, 2010.

(Traducere din limba franceză de Ciprian Buzilă și Ana Maria Zahariade)

Trebuie să încep scuzându-mă. Nu voi rezolva enigma *micului Paris*; nu vreau decât să o povestesc așa cum am descoperit-o, încetul cu încetul, încercând să o lămuresc.

Sunt arhitect și, din deformare profesională, am crezut dintotdeauna că formula *micul Paris*, se referă la arhitectura orașului. Cu atât mai mult cu cât influența franceză a jucat un rol formator pentru arhitectura modernă românească: mai întâi prin arhitecți francezi care au proiectat multe dintre principalele clădiri care constituie încă structura instituțională a capitalei moderne, iar ceva mai târziu, prin arhitecții români care au studiat la Ecole des Beaux Arts din Paris, arhitecți care au construit mult și care au creat structura profesiunii și a învățământului românesc de arhitectură, modelat el înșusi după modelul Beaux-Arts¹. Cu toate acestea, dacă privim mai atent cele două orașe, e greu de susținut că analogiile arhitectural-urbanistice sunt destul de tari pentru a argumenta formula *micul Paris*. Cum întrebarea îmi revine din când în când și, în plus, incitată de afirmațiile prea grăbite ale unui bun prieten², am pornit în căutarea originii ei. Astfel a prins contur enigma și s-au anunțat “misterele”. În București, toată lumea folosește expresia, dar aproape nimeni nu știe de ce/de unde și foarte puțini își aduc aminte să o fi citit undeva. Ea pare să facă parte dintr-un bagaj imaginar moștenit din familie și de care bucureștenii sunt mai degrabă mândri. În schimb, printre marile istorii ale orașului, pe care le-am reluat (nici nu sunt prea multe!), numai una menționează *micul Paris* și într-un mod mai degrabă oblic, după cum urmează:

“Cât privește periodicele în limba franceză, ‘La voix Roumaine’ continuată prin ‘La voix de la Roumanie’, înființate în 1861 de Ulysse de Marsillac, ele erau subvenționate de stat, dată fiind

¹ ZAHARIADE, Ana Maria, *French Influence on Romanian Architecture*, în *French Cultural Studies*, vol. 11/Oct.2000, „La France et les pays de l’Est” édité par Nicholas Hewitt.

² IOAN, Augustin, *Micul Paris*, en *Dilema* 457/2001.

influența franceză și circulația limbii franceze, mai ales la București, considerat de protipendadă 'micul Paris'”³.

Din perspectiva arhitecturii, perioada pare puțin cam prematură, deoarece construcția marilor edificii publice ale orașului abia începea. Tăcerea istoricilor (și urbaniștilor) m-a intrigat și m-a trimis către călătorii străini care au lăsat note despre București⁴. Dar, și aici, expresia *micul Paris* este destul de rar menționată, cel puțin în scrierile pe care le-am consultat (este posibil ca în presa românească a vremii situația să fie diferită; aceasta rămâne de cercetat). Ceva mai frecvente sunt referirile indirecte care apar din comparațiile cu Parisul (dar care nu e singurul oraș-etalon) - luat ca entitate și/sau numai pe fragmente. Ele devin din ce în ce mai numeroase pe măsură ce înaintăm în secolul al XIX-lea, ceea ce corespunde în primul rând modernizării vieții; modernizarea orașului a venit mai târziu.

În ceea ce urmează, voi prezenta rezultatul puțin deconcertant al acestei mici cercetări incomplete, de diletant curios. Am selectat îndeosebi textele în care referirile sunt cele mai directe.

Cea mai veche mențiune pe care am găsit-o aparține preotului unitarian Urmosy Sandor, personaj remarcabil prin imparțialitate și frumusețe de spirit și care, vizitând Bucureștiul în 1843. remarcă:
„Privind acest oraș din depărtare, călătorul aproape să își închipuie <a avea> în fața lui orașul Paris, văzând acele clădiri cu caturi, după stil francez, ce ascund construcțiile vechi și mici și care fac să se desfășoare în fața ochilor un joc minunat.

...[Populația] purta haină apuseană amestecată cu cea răsăriteană, ca cel puțin prin haină să dovedească că a trecut pragul progresului. Am ajuns nu departe de ulițele <orașului> când am început să observ greșeala judecății mele din depărtare. Orașul București nu numai că nu poate fi comparat cu Parisul, ci doar cu un oraș de a cărui pereche n-am auzit niciodată...”/183⁵

³ *** *Istoria orașului București*, vol.1, Muzeul Orașului București, 1965, Comitet de redacție: Florian Georgescu – redactor responsabil, Dan Berindei, Alexandru Cebuc, Paul Cernovodeanu, Petre Daiche, Ștefan Ionescu, Panait I. Panait, Constantin Șerban, p.408.

⁴ Trebuie să îi mulțumesc profesorului Andrei Pipidi pentru ajutorul pe care mi l-a dat trimițându-mă la relatările lui Jouve.

⁵ POTRA, George, *Bucureștii văzuți de călători străini (secolele XVI-XIX)*, Editura Academiei Române, București, 1992, p.183 citat din *Az Albujdosatt magyarok olahorszagban. Utazasa utan irta Urmosy Sandor (Les Hongrois émigrés en Valachie.*

În 1854, Eugène Jouve, corespondent de război pentru *Courrier de Lyon*, spirit de o dură luciditate, scrie, pe 25 august, la sosirea în București:

„Bucureștiul m-a surprins și m-a dezamăgit. Am găsit aici mult mai multă bogăție, animație, lux parizian decât mă așteptam; și totuși abia poți numi mare oraș această adunătură informă de magazine de lux, barăci mizerabile, hoteluri elegante, monumente, grădini, câmpuri și smârcuri, care ocupă un spațiu aproape la fel de întins ca Parisul și care are locuitori abia cât peninsula lyoneză.

[...] Principalele grupuri de case sunt risipite pe dealurile care înconjoară bazinul pe care un mic râu..., Dâmbovița, și l-a săpat la șaiseci de picioare adâncime [...]. Cam până acum patru ani, mijlocul acestei zone [...] era încă o mare mlaștină în care locuitorii se duceau, în plină capitală, să vâneze becaține și să se îmbolnăvească de friguri periculoase. Un om talentat a transformat această infectă baltă plină de broaște într-o minunată grădină englezească brâzdată de lacuri și canale. Este Hyde-Park-ul Bucureștiului, care are în apropiere propriul Champs-Élysées, locul de întâlnire al nenumăratelor echipaje ale nobililor valahi”⁶.

După o lună, părăsind orașul, Jouve devine mai specific:

„Trist popor, tristă țară într-adevăr: nu valorează mai mult decât ditirambii care ni s-au cântat în onoarea lor; este încă una din numeroasele amăgiri ale literaturii înnebunite după Orient. Ni s-a lăudat în mod exagerat Valahia, ca și Grecia ori Turcia. Bucureștiul însuși, acest pretins Paris românesc, pare o mistificare. După primul moment de plăcută surpriză pe care ți-o produce civilizația lui corcită la ieșirea din vulgara barbarie bulgară, cea mai mare plăcere pe care o poți simți este cu siguranță aceea de a pleca de aici pentru a nu mai pune piciorul, și cu condiția ca pe drum să nu te oprești la Rusciuk.

Oameni, lucruri și idei, Valahia este chiar o bucată din Rusia; și la fel ca Rusia, ea încearcă să maimuțarească Franța prin anumite aparențe de civilizație. Acest lustru înșelător nu ascunde aproape nimic francez; în afară de nobile și foarte rar excepții, totul este moscovit: aceeași aroganță fără milă, aceeași corupție nerușinată în înalta societate, aceeași slugărnicie a claselor inferioare, aceeași grosolănie peste tot. Tocmai aici, în inima acestei civilizații bizantine, mai

D’après le livre de voyage écrite par U.S.), Biblioteca Academiei, filiala Cluj-Napoca, fondul unitarian.

⁶ JOUVE, Eugène, *Voyage à la suite des armées alliées en Turquie, en Valachie et en Crimée*, Librairie d’Alphonse Delhomme, Paris, 1855, vol. 2, pp. 173-174.

degrabă avortată decât născută de religia superstițios degenerată a grecilor din Imperiul de Răsărit.”⁷

În același an, James Oscar Noyes, corespondent la *NY Tribune* și *Detroit Free Press*, face și el aluzie la același subiect:

„Pe când navigam pe Dunăre, un tovarăș de drum m-a informat că Bucureștii erau un oraș de o întindere nemăsurată, desfășurând un lux mai mare decât Parisul și Londra... [...] După o ședere de șase săptămâni, am hotărât să părăsesc Bucureștii. Am trăit destul între boierii și robii lor, între palatele și cocioabele sale, între grădinile și bălțile sale; am văzut destule din luxul său parizian și din sărăcia sa de paria”⁸.

O referință, de asemenea indirectă dar semnificativă, se găsește la Frederic Kohn-Abrest (al cărui pseudonim este Paul d’Abrest), cu ocazia călătoriei lui din 1877. Părăsind Bucureștiul, îl numește *“oraș încântător și original, jumătate Paris, jumătate Orient”* și îi prevede o dezvoltare destul de optimistă⁹.

Un an mai târziu, în 1888, ținta afirmațiilor ofițerului suedez de artilerie Roos (cu pseudonimul literar Topchi) devine chiar *micul Paris*:

Bucureștii sînt un oraș semioriental și semioccidental pe care românii se complac în a-l numi „micul Paris”. Despre cuvîntul „mic”, el se potrivește, dar cît despre Paris, asta e altceva, deoarece, în privința monumentelor, de pildă, acest oraș nu oferă nimic de seamă. În centrul Bucureștiului casele sunt frumoase și destul de bine construite, avînd aproape toate trei sau patru etaje, dar aici se limitează asemănarea cu un oraș occidental și dacă vreți să păstrați o amintire frumoasă, nu vă îndepărtați de acest centru privilegiat, căci veți ajunge imediat în mahalale îngrozitoare,

⁷ JOUVE, Eugène, *Voyage à la suite des armées alliées en Turquie, en Valachie et en Crimée*, Librairie d’Alphonse Delhomme, Paris, 1855, vol. 2, p. 216.

⁸ NOYES, James Oscar, *Roumania: The Border Land of the Christian and the Turk, comprising adventures of travels in Eastern Europe and Western Asia*, NY, 1858, apud. POTRA, op.cit., p 203.

⁹ ABREST, Paul d’, *Zig-zag en Bulgarie. Guerre d’Orient. Campagne de 1877*, Paris, 1879, apud POTRA, Op. cit., p.245: *Trebuie dar, să-mi iau rămas bun de la acest încântător și original oraș, jumătate Paris, jumătate Orient, pe care ți-l închipuiai, mai ales înainte de război, ca un cuib semibarbar, unde clasicii boieri, înfוליți în blănuri, mergeau cu săniile. În realitate, Bucureștii, care sub toate raporturile sînt astăzi o reședință foarte agreabilă, se vor dezvolta odată cu țara căreia îi sînt capitală, Romania, luîndu-și locul printre națiunile independente.*

într-un labirint de străduțe care seamănă mult cu ulițele care, în plus, sunt de o murdărie de neimaginat.”¹⁰

Din contră, în 1935, Georges Oudard scrie:

„Bucureștiul este cea mai strălucitoare, cea mai vie, cea mai elegantă, dar și cea mai occidentală, deși cea mai estică, dintre capitalele Balcanilor. Belgradul abia începe să devină un adevărat mare oraș european; Sofia încă nu a încercat nimic în acest sens; singur Bucureștiul este un oraș european și deja de multă vreme. Aceasta îl frappează pe orice străin care cunoaște Peninsula. Francezul constată același lucru, dar încearcă și un sentiment de două ori plăcut, acela de a se simți aproape ca la el acasă și cu toate acestea puțin în altă parte. Această primă impresie este cea bună. [...] Frumoasele magazine cu proporții antice care mărginesc trotuarele înguste ale acestei vechi și faimoase artere, prezintă cu un gust foarte fin rochiile, pălăriile și eșarfele croitorilor și modiștilor noștri, parfumurile, cărțile, revistele noastre, - căci cine nu vorbește limba noastră la București? – Stofe englezești, fulare londoneze, fetru de Milano și de asemenea broderiile, mătăsurile, albiturile subțiri românești și vânatul, fructele minunate și dulciurile tradiționale [...] Cât de departe ne simțim, în fața acestor vitrine demne de Rue de la Paix sau de Kaerntnerstrasse, de tejghelele de bălci încărcate de mărfuri din Pesta, de marile vitrine din Belgrad, care au la Sofia ceva atât de naiv țărănesc și, la Pera sau la Galata, ceva atât de dezordonat, ceva atât de amăgitor. Totuși toate aceste capitale sunt foarte apropiate de București. Prin ce miracol, Calea Victoriei ne face să ne gândim numai la Viena sau mai ales la Paris și, de asemenea, din cauza aspectului trecătorilor, la Corso-ul Romei?”¹¹

În același moment, 1935, specificarea cea mai deconcertantă a subiectului se găsește la Paul Morand, *Bucarest*, în capitolul intitulat *Athenée Palace*:

„În acest foaier central al Bucureștiului, totul vă vorbește despre Franța; chioșcurile vând aici tot atâtea ziare franțuzești cât foile românești, cărțile noastre, cu copertile încă proaspete, sunt citite îndată ce apar, compatrioții noștri, ușor de recunoscut întrucât nu s-au gândit să-si cumpere căciuli de blană și poartă pălării melon, sunt imediat invitați peste tot, parfumurile și articolele noastre de fantezie decorează fiecare vitrină, limba noastră este vorbită curent. Și totuși este

¹⁰ TOPCHI, a TRAVERS *L'Orient et l'Occident. Huit années de voyages*, Trenké et Fusnot, St-Petersbourg, 1888, pp.85-86.

¹¹ OUDARD, Georges, *Portrait de la Roumanie*, Plon/”L'Europe vivante”, Paris, 1935, pp.3-4.

imposibil să spunem ceea ce mulți francezi afirmă din neghiobie sentimentală și lene a spiritului că „Bucureștiul este un adevărat Paris”. (De altfel, cum să recunoști Parisul în toate „micile Parisuri” care mi-au fost arătate pe suprafața globului?). E ca și cum ai pretinde că prin familia Hohenzollern și mărfurile nemțești Bucureștiul este un mic Berlin sau că, prin cei 40.000 de unguri ai săi, prin evreii săi, brutarii greci, constructorii italieni, guvernantele franceze, grădinarii bulgari, hamalii turci, maseuzele rusoaice, colportorii albanezi, este un mic New York sau că, datorită zăpezii și birjarilor, că este un „Petersburg în miniatură”, cum scrie Keyserling.”¹²

Mă opresc aici pentru a încerca să emit câteva ipoteze, desigur parțiale și foarte personale, privind enigma *micului Paris*, nașterea și longevitatea lui.

1. Originea expresiei încă rămâne obscură; enigma persistă. Dar devine clar că era deja în circulație în prima jumătate a secolului al XIX-lea, că era o formulă dragă societății românești moderne care atunci se naștea - puternic francofilă și sprijinindu-se pe francofilia ei. Așa cum nu era străină nici unei părți a societății franceze; probabil că a fost încurajată de cercurile franțuzești pe care le frecventau revoluționarii români de la 1848¹³. Nu trebuie decât să reluăm recent apăruta *România văzută de francezii de altădată* pentru a avea dovada¹⁴. Las însă deoparte acest aspect, chiar dacă el ar merita cercetat pentru a lămuri nașterea sintagmei. În același timp, îi găsim pe călătorii străini mai degrabă contrariați de analogia cu Parisul; majoritatea o privesc critic, numai intensitatea criticii diferă. Cum percep ei orașul, ce atribute îl caracterizează, este un alt subiect de studiat. Dar ce mă interesează în acest moment se găsește pe teren românesc.

2. Așadar apariția sintagmei precede maturarea suportului real care i-ar fi dat o substanță. Afirmarea este valabilă din multe puncte de vedere: arhitectural, economic, social etc¹⁵. În epoca în care expresia a intrat probabil în circulație, Bucureștiul și ethosul său puteau fi rezumate prin

¹² MORAND, Paul, *Bucarest*, Plon, Paris, 1935, 1990, pp.171-172.

¹³ Vezi pe acest subiect, DJUVARA, Neagu, *Între Orient și Occident. Țările române la începutul epocii moderne (1800-1848)*, Humanitas, 1995, pp.329-330.

¹⁴ *** *La Roumanie vue par les Français d'autrefois*, Editions de la Fondation Culturelle Roumaine, București, 2001.

¹⁵ De altfel, pe această relație paradoxală între voința de modernizare și suport, Eugen Lovinescu și-a construit teoria sincronismului. Vezi LOVINESCU, Eugen, *Istoria civilizației române moderne*, Ed. BPT, București, 1990.

acest tablou, în același timp ilar și emoționant extras din scrierile pictorului ungar Barabas Miklos, la București între 1828 și 1834:

Cînd l-am vizitat odată după această metamorfoză [boierul, un Cantacuzino, renunțase la barba sa orientală pentru moda europeană], intrînd în cameră [...] Vreo zece boieri, toți cu niște ciubucuri lungi în gură, ședeau turcește pe dușumea, lîngă cîte un scaun, cu jobenul în cap și cu aripile fracului întinse în laturi pe podea. El, ce-i drept, stătea pe canapea, dar celorlalți boieri le era mai convenabil să stea pup după vechiul obicei [...] și fiindcă în trecut turbanul nu-l luau din cap, nu le-a venit în minte să dea jos nici jobenul.¹⁶

Începînd din acest moment Bucureștiul, societatea bucureșteană și *micul Paris* evoluează în paralel. Bucureștiul și societatea sa ies treptat din Orient și se îndreaptă, în felul lor, spre Occidentul european. Această mișcare este reală, iar Bucureștiul devine cel mai mare oraș sud-est european, deși caracterul orașului rămîne ambiguu și insuficient pentru a fi numit *micul Paris*.

De altfel am văzut deja că Parisul nu era singurul oraș cu care călătorii comparau Bucureștiul (în mod mai mult sau mai puțin critic) : Londra, Roma, New York, Berlin, Viena, Alger chiar etc. Îndeplineau și ele această funcție, chiar dacă mai rar. Dar din partea românilor, ceea ce conta cu adevărat era *micul Paris* și a fost singura comparație care a rezistat. Ipoteza mea este că această frecventare, cvasi-exclusivă, a *micului Paris* de către români este fondată, exceptând suportul său arhitectural-urbanistic real (oricât de inconsistent ar fi fost), pe două fapte: (1) caracterul ei mitic și (2) valoarea ei literară.

Cât despre primul, *micul Paris* se înscrie într-un mit mai comprehensiv și mai puternic, anume „mitul francez”. După profesorul Boia, erupția acestui mit a umplut golul lăsat de separarea de Est (grecii, turcii, rușii), separare hotărâtă de elita secolului al XIX-lea¹⁷. Grație conținutului său simbolic, acest mit cu rădăcini mai vechi (probabil de pe vremea în care *filfizonii* cântau la Carmagnole¹⁸), și a cărei ecloziune s-a produs în forță între 1830 și 1848, a *împins România – atît*

¹⁶ BARABAS, Miklos, *Barabas Miklos emlékiratai*, Budapesta, 1902, *apud.* POTRA, G., *op cit.*, p.145.

¹⁷ BOIA, Lucian, *Istorie și mit în conștiința românească*, Ed. Humanitas, 1997, pp.183-189.

¹⁸ VEZI DJUVARA, N., *op. cit.*, p. 318.

¹⁸ *Idem.*

*cât a permis ea să fie împinsă – spre civilizația occidentală*¹⁹. De altfel, expresia face parte din bagajul de imagini/analogii pus în circulație în cadrul acestui mit de-a lungul secolului al XIX-lea și al primei jumătăți a secolului al XX-lea, alături de *Peru al fanarioților*, *Belgia Orientului*, *Elveția Balcanilor* etc.²⁰ Dar cine își amintește de acestea ultimele? Doar *micul Paris* le-a supraviețuit. După mine, această longevitate a fost susținută de dimensiunea lui literară specială.

Din punct de vedere retoric, *micul Paris* este o figură de stil născută din nevoia de a facilita comunicarea dintre doi actori care încearcă să stabilească un contact: de o parte, Occidentul doritor să cunoască o nouă zonă geografică și culturală; de celaltă parte, societatea românească modernă sau proto-modernă care voia să se facă cunoscută. Cum această cunoaștere se făcea adesea prin scris, procedeul cel mai la îndemână era analogia. Astfel s-a născut metafora *micului Paris* (figură de stil fondată, ca orice metaforă, pe analogie și/sau substituție). Unde și cu ce ocazie nu mai are mare importanță. Dar pe bună dreptate, România, în căutarea unei identități noi care poate să o îndepărteze de Orient și să o plaseze din nou în “Europa”, și-a însușet-o imediat. Simplă, directă, apelând la un model cunoscut și cu prestigiu recunoscut, metafora *micului Paris* a fost mai puternică decât celelate figuri de comparație puse în circulație. Ea răspundea concomitent unei triple exigențe: a comunicării, a mitului francez și a căutării identitare. A și devenit foarte repede ceea ce, în termeni actuali, am numi un slogan publicitar foarte efice.

Pe de altă parte, ca metaforă, *micul Paris* are un caracter special. A compara Bucureștiul cu ceva redus – *un mic Paris* - sugerează că el poate fi mai mult decât atât: un adevărat Paris, al Orientului poate, dar ceva mai mare și mai important. Astfel, metafora capătă și o valoare de litotă (figură de amplificare), ceea ce poate exprima o aspirație, dar și o iluzie. Acest sens figurat, oscilând între aspirație și iluzie, găsește un teren fertil. Mica metaforă cu caracter de litotă se plantează ușor în mentalitatea colectivă și, ca iluzie, oblojește complexe de inferioritate față de un Occident, de o societate modernă și de o urbanitate care, în mod sigur, îi nelinișteau pe români. Ceea ce, adăugându-se complementului mitic al expresiei, îi sporește forța și, în final, îi explică longevitatea autohtonă ieșită din comun; ea supraviețuiește nu numai altor expresii puse în circulație, dar și

¹⁹ Vezi DJUVARA, N., op. cit., p. 318

¹⁹ Idem.

²⁰ Pe acest subiect vezi, VLAD, Laurențiu, *Imagini ale identității naționale*, Ed. Meridiane, 2001.

mitului însuși. Aceasta explică și dezacordul dintre călătorii străini în privința *micului Paris*: ei erau imuni la această dimensiune literară.

Avem deci de-a face cu dimensiunea specioasă a *micului Paris*: vrăjește, dar poate și adormi, adesea pe lauri deja fanați. Acum opt ani, cu ocazia unei mari expoziții retrospective Georges Simenon la Liège, am citit un articol neașteptat, a cărui morală îmi servește ipoteza. În 1933, în timpul crizei, Simenon este trimis de săptămânalul *Marianne*, la Varșovia, Budapesta și București pentru reportaje. Înainte de a părăsi Parisul, toți prietenii polonezi/unguri/români îi cîntă fiecare aceeași arie, promitându-i că va regăsi Parisul/Franța în țara lor. În final, el nu regăsește Parisul decât la București, dar nu regăsește acolo *Parisul său, ci Parisul bunicului*²¹. Moment în care metafora cade în ridicol: ea nu păstrează nimic din urzeala ei activă, constructivă, de aspirație care a împins România spre modernizare. Rămâne doar iluzia. Astfel, *micul Paris* îmbătrânește, devenind mai degrabă un sindrom: sindromul fricii în fața acțiunii, sau al fatuiății, sau mai degrabă al lipsei de realism critic... De altfel, cum o mărturisesc și Morand și Simenon, ca și românii mulți alții folosesc aceeași metaforă, cu siguranță din motive similare.

În ceea ce mă privește, sunt arhitect și, fatamente, pragmatică. Chiar dacă mă emoționează, prefer acestei percepții înșelătoare a orașului o abordare mai critică, precum cea a medicului Wilhelm Derblich, de exemplu (din nefericire încă actuală):

„Praf! [...] La fel de simplu de pronunțat ca și cuvântul noroi. Cum sunteți de semnificative, de puternice, chiar colosale, la București. Stăpânirea voastră [aici] îl îngrozește pe sărmanul suflet străin și-l incită la reproșuri. [...] Acești nemulțumiți [sufletele străinilor] pretind – horibile dictu – ca noroiul să fie detronat și exilat în canalizările subterane. Au chiar impertinența să dorească un pavaj bun. Pretind un pavaj făcut din pietre rezistente, compacte, tăiate drept, unite în mod precis, conform tipicului. Mai pretind ca pietrele pavajului să nu fie aruncate în stradă, [...], ci să fie

²¹ Grație amabilității profesorului Bernard Alavoine, dețin coordonatele articolului lui Simenon: *Ancheta importantă a trimisului nostru special Georges Simenon : Roumanie (1), în Marianne, marele hebdomadar literar ilustrat, 75/1933. Aici de asemeni , mi se va repeta în franceza cea mai pură și chiar un pic prețioasă: -Ca la Paris, nu-i așa? Si e chiar mai bine. Generația mea nu a cunoscut Parisul înainte de razboi, Bulevardele, cabinetele particulare și marile demi-mondenități [...] Să meargă atunci repede la București! Vor putea uita războiul și perioada postbelică , cu tot ceea ce ele au adus grav și câteodată chiar mai tragic decât existența. Un timp de oprire.*

*aranjate pe o fundație durabilă și uniformă rânduită după regulile artei. [...] Da, dorința lor îndrăznește chiar să se atingă de decența dispariției a noroiului și a mizeriei de pe străzi.*²²

Îmi veti spune că acest fragment e lipsit de poezie. Nu pot să neg. Dar mă gândesc că o astfel de abordare este singura care poate da *micului Paris* soliditatea care i-a lipsit de-a lungul istoriei sale (încă enigmatice), eliberându-i întreaga sa dimensiune poetică și chiar simpatcă.

²² DERBLICH, Wilhelm, *Land und Leute der Moldau und Walachei*, Praga, 1859, apud POTRA, G., op cit., p. 219.